

ГЕОПРОСТОРОВА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ КРАЇН ЄВРОПИ У ВИМІРАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

П. В. ШУКАНОВ, доктор географічних наук, доцент

(Вищий навчальний заклад Укоопспілки

«Полтавський університет економіки і торгівлі»);

А. А. ШУКАНОВА, кандидат педагогічних наук, доцент;

Д. М. ГЛАДИР

(Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка)

Анотація. *Мета статті полягає в розкритті геопросторових аспектів сучасного стану реалізації концепції сталого розвитку на прикладі країн Європи. Методика дослідження.* Вирішення поставлених у статті завдань здійснено за допомогою таких методів дослідження: теоретичного аналізу, синтезу та узагальнення наукової літератури для наукового підґрунтя дослідження проблеми сталого розвитку; статистичного методу для характеристики статистичних даних стосовно індикаторів сталого розвитку країн Європи; картографічного методу для підтримки дослідження картосхемами; методу балових оцінок, критеріального аналізу та ранжування з використанням розрахунків та інструментів програми Microsoft Excel. **Результати.** Відібрано та проаналізовано основні показники, які відображають екологічні, економічні й соціальні виміри сталого розвитку. **Практична значущість результатів дослідження.** Здійснено групування та ранжування 40 країн Європи за показниками сталого розвитку.

Ключові слова: сталий розвиток, країни Європи, виміри сталого розвитку, геопросторові тенденції.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Розвиток суспільства на засадах стійкості є провідною тенденцією сучасності. Тому Україна офіційно підтримала ряд таких міжнародних рішень щодо сталого розвитку, як «Порядок денний на XXI століття» (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), Декларація Тисячоліття ООН (2000), Йоганнесбурзька декларація та План реалізації рішень Всесвітнього саміту ООН зі сталого розвитку (Йоганнесбург, 2002 р.), «Майбутнє, якого ми прагнемо» (Ріо-де-Жанейро, 2012 р.), Цілі сталого розвитку (ЦСР) (Sustainable Development Goals), офіційно відомі як «Перетворення нашого світу: порядок денний у галузі сталого розвитку на період до 2030 року». Концепція ЦСР на період 2016–2030 рр. була офіційно затверджена на засіданні Генеральної Асамблеї ООН 25 вересня 2015 року (м. Нью-Йорк) як стратегія розвитку світу, що містить 17 глобальних цілей та 169 відповідних завдань трансформації суспільства й

геосфери загалом. Саме тому постає проблема розробки пріоритетів і завдань сталого розвитку кожної країни. При цьому експертами визнається, що орієнтиром може виступати європейська модель еко-соціальної ринкової економіки, яка офіційно закріплена ЄС у 2001 р. із прийняттям Стратегії сталого розвитку Європейського Союзу й зорієнтована на забезпечення органічного поєднання економічної ефективності, соціальної справедливості та ресурсно-екологічної збалансованості. Тому дослідження геопросторової диференціації країн Європи у вимірах сталого розвитку є особливо актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням оцінювання сталого розвитку регіону чи територій за допомогою показників, індикаторів або індексів присвячено праці З. В. Герасимчук, О. В. Кубатко, Л. Г. Мельника, Ю. В. Орловської, О. В. Шкарупи та інших, а також колективне дослідження «Сталий розвиток регіонів України» під науковим керівництвом М. З. Згуровського [4]. Економічні аспекти ста-

лого еколого-економічного розвитку України в умовах інтеграції до ЄС розглянуті в дисертаційному дослідженні Ю. Б. Федунь [5]. Еколого-економічні засади реалізації концепції сталого розвитку розкриті в публікаціях Б. В. Буркинського, В. Н. Степанова, С. К. Харічкова [1]. Економіко-географічні засади збалансованого розвитку України розробив С. А. Лісовський, який проаналізував рівень збалансованості розвитку окремих країн світу та дійшов висновку, що станом на 2000 рік Україна, на жаль, посідала 131 місце серед 143 країн і територій і входила до групи країн із надзвичайно низьким рівнем збалансованості [2, с. 18]. Цивілізаційні аспекти глобальної концепції сталого розвитку розглянуті в роботах П. В. Шуканова [6]. Проте потребують подальшого дослідження суспільно-географічні проблеми стійкого розвитку окремих країн на прикладі макрорегіонів світу, з урахуванням глобальної трансформації суспільства.

Формування цілей статті (постановка завдання). З метою виявлення геопросторових відмінностей між державами Європи у вимірах сталого розвитку були поставлені завдання: 1) визначити й охарактеризувати еколого-економічні та соціальні показники як індикатори сталості суспільного розвитку; 2) виявити територіальні відмінності між країнами Європи за індикаторами сталого розвитку та визначити загальні геопросторові тенденції просування до сталого розвитку в європейському регіоні; 3) здійснити групування та ранжування країн Європи за інтегральним показником вимірів сталого розвитку.

Під час вирішення визначених завдань використовувались такі методи дослідження: теоретичний аналіз, синтез та узагальнення наукової літератури для наукового підґрунтя дослідження проблеми сталого розвитку; статистичний метод для характеристики статистичних даних стосовно індикаторів сталого розвитку країн Європи; картографічний метод для підтримки дослідження картосхемами; метод балових оцінок, критеріального аналізу й ранжування з використанням розрахунків та інструментів програми Microsoft Excel.

Емпірична база дослідження сформована на основі офіційних статистичних даних ЄС, Програми розвитку ООН, Світового банку та наукових публікацій із питань сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На шляху до сталого розвитку країни чи окремих регіонів важливу роль відіграють індикатори, які визначають цей розвиток. Оскільки не існує єдиної системи індикаторів сталого розвитку, для їх аналізу були обрані дані з офіційного сайту ООН [7] та Світового банку [10] за трьома вимірами сталого розвитку як відображення трьох нероздільних сфер розвитку суспільства: економічної, екологічної та соціальної (рис. 1).

Зручність обраних показників полягає в їх простоті й доступності, а також у тому, що вони обчислюються на основі офіційної статистичної звітності, яка щорічно оновлюється, що уможливує проведення щорічних моніторинґів сталого розвитку певних країн і регіонів.

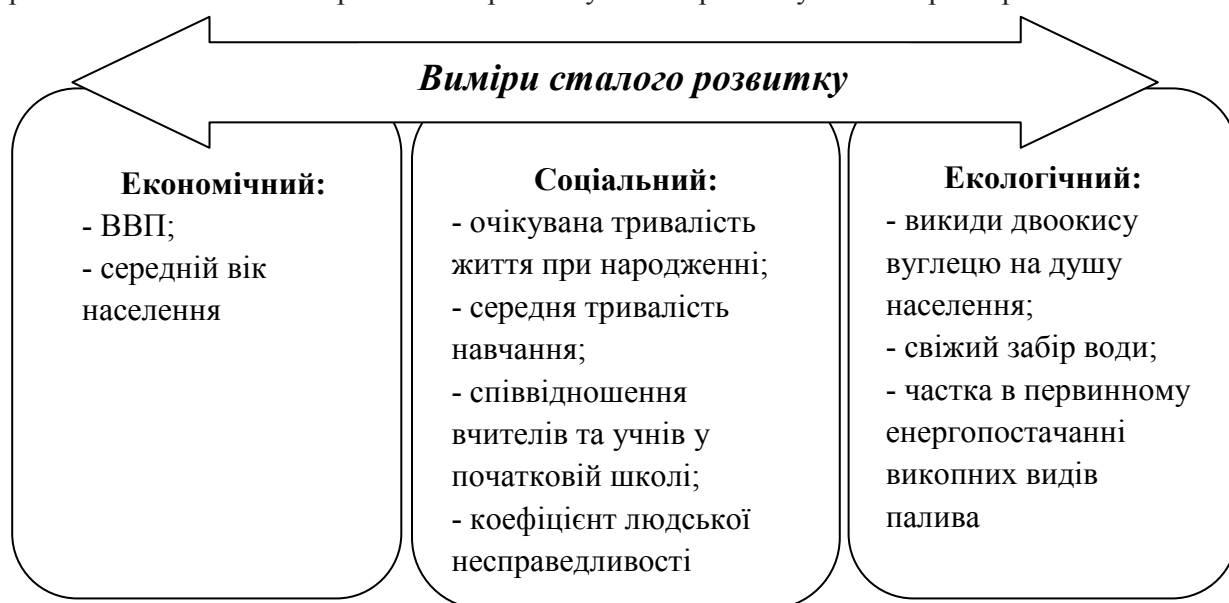

Рис. 1. Показники соціально-економічного розвитку країн як індикатори сталого розвитку

До уваги було взято 40 держав Європи, оскільки даних по Монако, Мальті, Ватикану та Сан-Марино не було на офіційному сайті ООН про людський розвиток через їхні малі розміри й відсутність статистичної інформації. Також не бралися до уваги такі невизнані країни, як Косово та Придністров'я. Кіпр також не включено до аналізу, оскільки північна частина його окупована Туреччиною, географічно він належить до Південно-Західної Азії (незважаючи на те, що Республіка Кіпр із 2004 року є членом Європейського Союзу). На підставі зібраних за джерелами [7–10] даних були розроблені відповідні картограми, які дозволили

візуалізувати та проаналізувати сучасні територіальні відмінності між країнами Європи за показниками сталого розвитку.

За показником очікуваної тривалості життя при народженні всі країни регіону були розподілені за 5-ма групами (рис. 2).

Перша група – країни-лідери з найбільшою тривалістю життя (максимальне значення – 83 роки у Швейцарії), остання – 5-та група – країни-аутсайтери з найменшою тривалістю життя (мінімальне значення – 70 років у Росії), проте у світовому вимірі це дуже високі показники, що засвідчує високий рівень соціального розвитку європейського регіону.

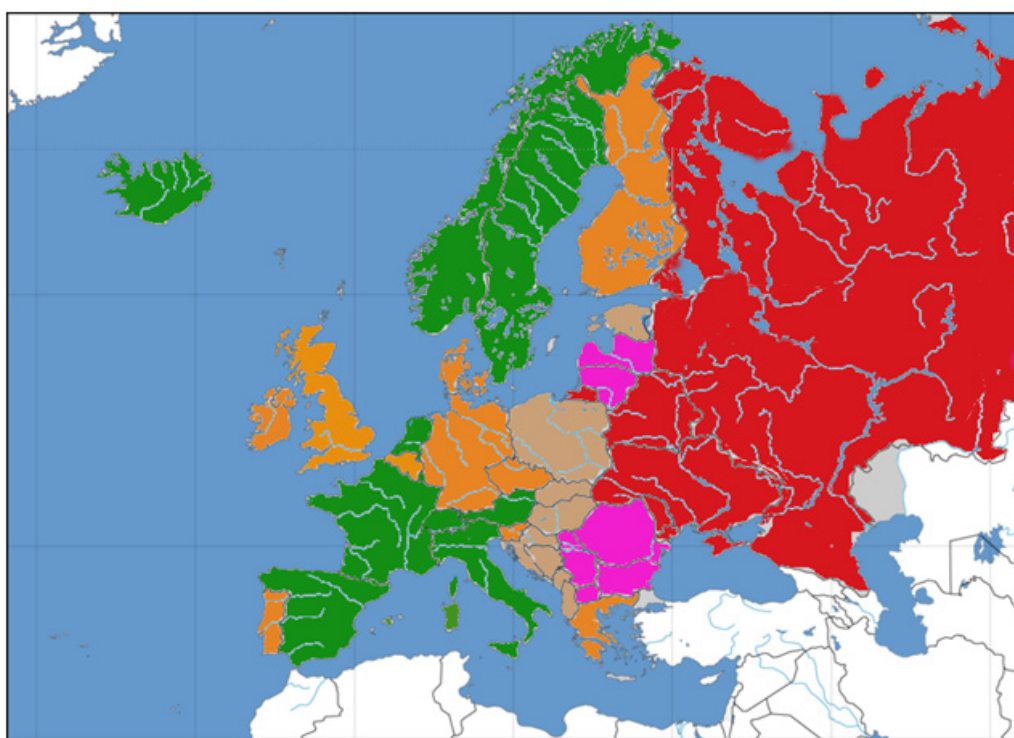

Рис. 2. Очікувана тривалість життя при народженні, 2015 рік

До першої групи, окрім Швейцарії, увійшли ще дев'ять країн (роки): Австрія (81,4), Андорра (81,3), Ісландія і Іспанія (по 81,6), Італія (83,1), Люксембург (81,7), Нідерланди і Норвегія (по 81,6), Франція та Швеція по (81,2). До другої групи входять дев'ять країн із високими показниками очікуваної тривалості життя (понад 80 років). До третьої і четвертої груп зараховано по сім постсоці-

лістичних країн. П'яту групу замикають такі країни: Білорусь, Молдова, Росія та Україна (71 рік). Очікувана тривалість життя є індикатором здоров'я населення країни, яке, насамперед, пов'язано з рівнем розвитку та можливостями економіки, медицини, сфери обслуговування, тривалості робочого дня, рівня заробітної плати, якості продуктів харчування, питної води, повітря тощо.

Показник середньої тривалості навчання (рис. 3) характеризує термін навчання у закладах загальної освіти й не включає навчання в позашкільних і вищих навчальних закладах.

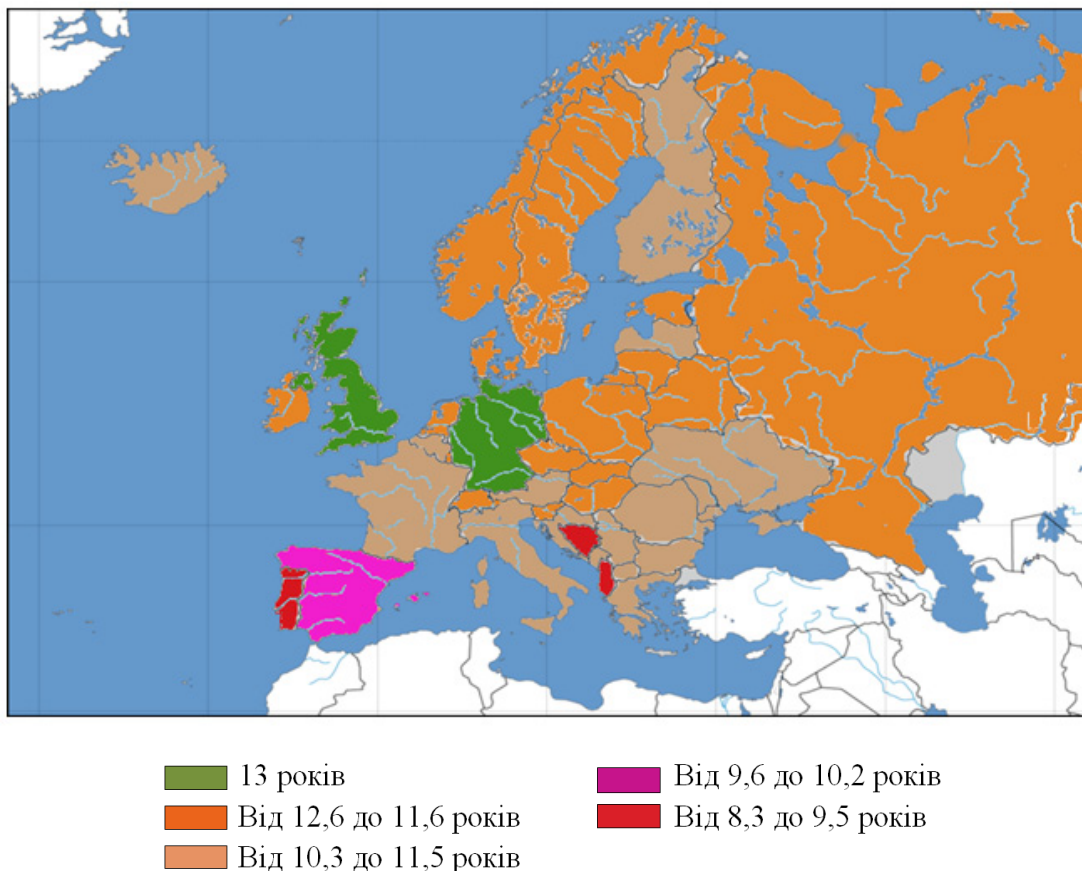

Рис.3. Середня тривалість навчання, 2015 рік

Було визначено, що найкращий показник там, де найбільша тривалість навчання (13 років), тобто найбільш освіченими в Європі є громадяни Великої Британії та Німеччини, які включені нами до першої групи. Найнижча тривалість навчання в Європі становить 8,3 роки, це країни п'ятої групи: Албанія, Боснія і Герцеговина, Колишня Югославська Республіка Македонія, а також Португалія. Україна належить до третьої групи разом з Австрією, Бельгією, Болгарією, Грецією, Ісландією, Італією, Молдовою, Румунією, Францією, Хорватією, Фінляндією та Чорногорією. У четверту групу входять лише Андорра та Іспанія. Цей показник характеризує рівень освіти в Європі: чим довше триває навчання, тим вищий рівень освіти, вищий рівень культури. Дані показники стверджують, що у Східній та Центральній Європі – середній рівень, на Балканах – низький, а найвищий – у країнах Західної Європи.

За соціальним показником співвідношення вчителів та учнів у молодшій школі до першої групи віднесено країни, у яких це співвідношення найменше (у Люксембурзі – 8,4 учня на одного вчителя), а до п'ятої – найбільше (в Албанії – 19,1 учнів). Припускаємо, що чим менше учнів припадає на одного вчителя, тим кращим є рівень освіти (для бюджету це більші витрати).

Розглянемо економічний показник ВВП на душу населення за курсом валют (рис. 4). Найвищий показник серед країн першої групи – у Люксембурзі (101 994 дол./люд.) та Швейцарії (80 675 дол./люд.), найнижчий – у п'ятій групі – у Молдові (1 804 дол./люд.), яка є найбіднішою країною Європи. До цієї ж групи найбідніших належить і Україна (2 004 дол./люд.). Отже, серед лідерів – країни Західної Європи, а найнижчим душевий ВВП є у країнах Східної Європи та Балканського півострова, окрім Греції, яка має середній показник переважно завдяки туризму.

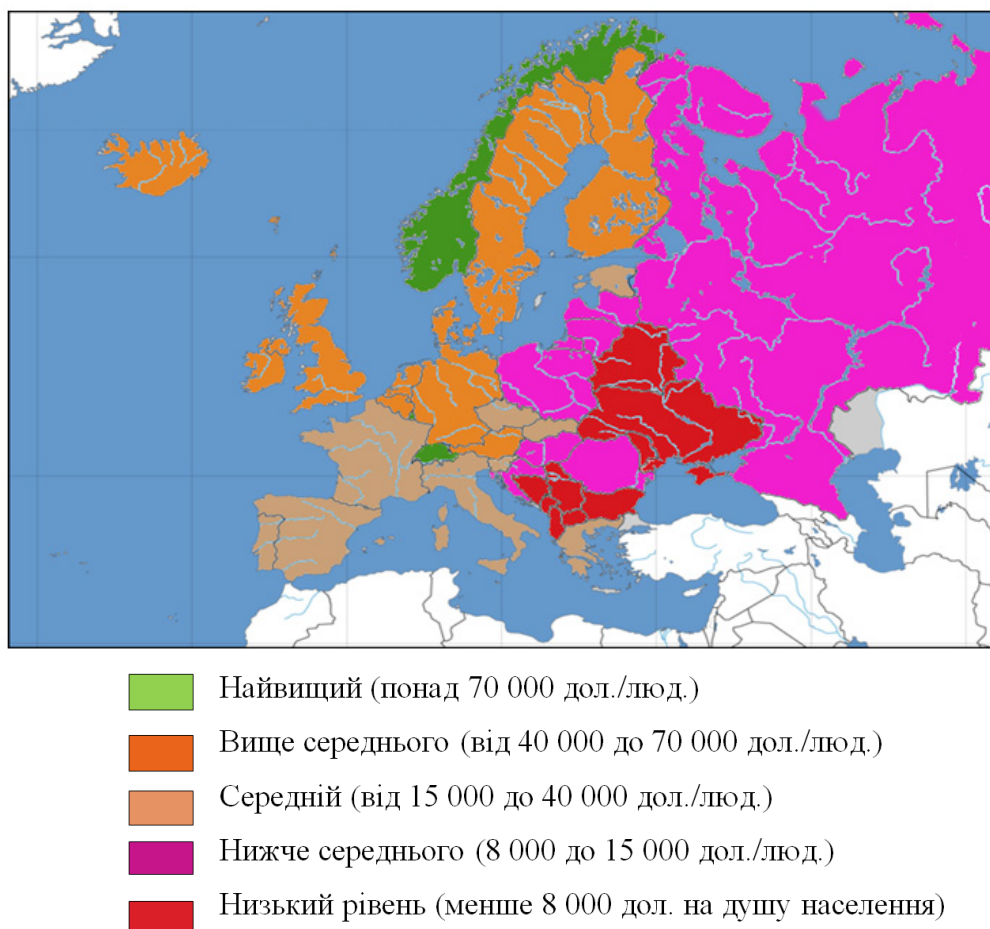

Рис. 4. ВВП на душу населення за 2015 рік (дол./люд.)

Серед групи показників соціального виміру сталого розвитку розглянемо коефіцієнт людської несправедливості, який визначається рівнем злочинності в державі, надзвичайним, воєнним станом або наявністю загрози терактів. Найвищим він є в Албанії 14 % (п'ята група), а найнижчим – в Іспанії – 2,6 %, яка зарахована нами до першої групи країн. У даний показник враховується загальна ситуація в регіонах і суміжних із ними країнах. Найменший рівень несправедливості мають невеликі держави західної Європи, у яких найвищий ВВП. Середній рівень мають великі держави Західної та Східної Європи. Балканські країни демонструють найвищий рівень несправедливості, що пов'язано з історією розпаду Югославії.

Серед найважливіших показників екологічного виміру сталого розвитку є викиди двоокису вуглецю на душу населення (рис. 5). Найменше викидів мають країни, які належать до першої групи: Молдова (1,4 т/люд. за рік), Албанія (1,6 т/люд.), Латвія (3,8 т/люд.) та Чорногорія

(4,1 т/люд.). Це зумовлено тим, що ці держави мають відносно невеликі площі й відносно невелику кількість населення, а також невеликі обсяги шкідливого промислового виробництва. Найбільше викидає герцогство Люксембург – 20,9 т/люд., яке не випадково за розвиток важкої індустрії (чорної металургії) прозвали «сталевим карликом», та Естонія (14 т/люд.), яких ми зарахували до п'ятої групи. Україна із показником 6,3 т/люд. займає посереднє становище у третій групі. Двоокис вуглецю викидається в атмосферу завдяки потужному промислому виробництву, а також великому потоку автомобільного транспорту. Отже, чим більший у країні рівень автомобілізації (це головний фактор), вищий рівень індустріалізації, тим вища забрудненість. Тому, щоб вирішити цю проблему, провідні держави Європи переходять на екологічно чисті види палива, зокрема, Данія – на вітрову енергетику, Ісландія – на геотермальну, також упроваджують електромобілі, заохочують розвиток громадського транспорту.

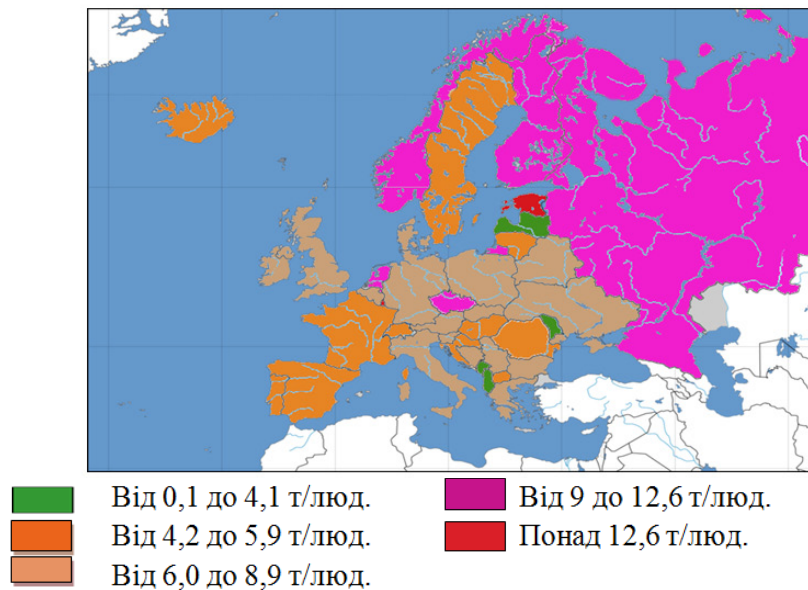

Рис. 5. Викиди двоокису вуглецю на душу населення, 2015 рік (т)

Не менш важливим екологічним індикатором є забір свіжої води, який показує, скільки кожна держава Європи бере води із природних джерел, а не використовує повторно. Чим менший даний показник, тим держава більш стало використовує водні ресурси за рахунок повторного використання вже забраної води. Це свідчить про розвиток екологічно безпечних технологій у певній країні. У першу групу віднесено держави з найменшим забором води, у п'яту – з найбільшим. Екстремальні значення – у першій групі – в Ісландії (0,1 %), а в п'ятій групі – у Бельгії (34 %). Це спричинено

як великою водністю річок у країнах першої групи, так і зокрема екологічно чистим виробництвом, використанням оборотного водоспоживання та ефективних методів очистки води.

Це один екологічний показник характеризує первинне енергопостачання викопних видів палива (рис. 6). Чим менше його значення, тим ближче шляхом сталого розвитку просунулася країна, оскільки використовує альтернативні джерела енергії. Найкращих результатів досягла Ісландія – 15 %. Середній показник демонструють Норвегія, Фінляндія, Франція, Швейцарія, Швеція.

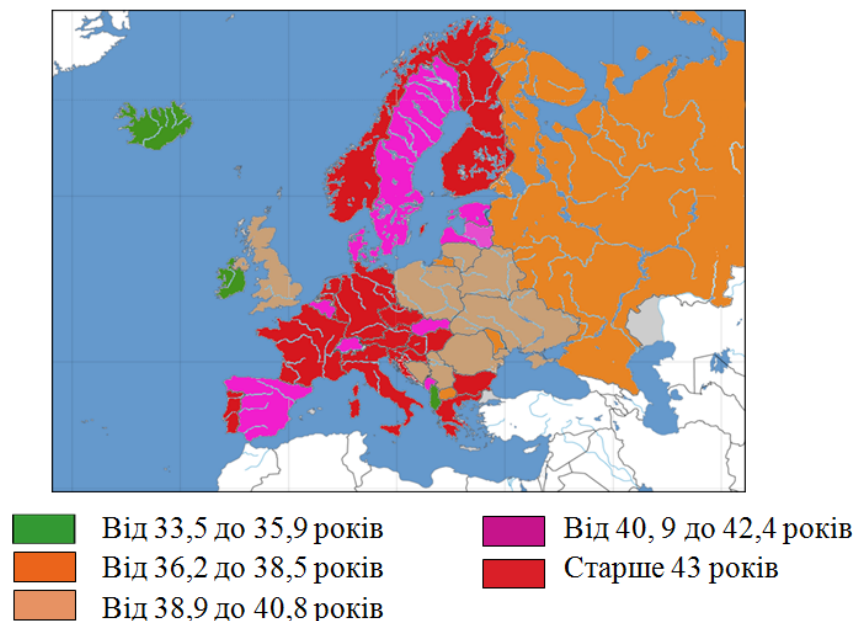

Рис. 6. Первинне енергопостачання, викопні види палива, 2015 рік (%)

Невисокі, а значить сталі показники даних країн пов'язані з відсутністю як самих викопних видів палива, так і потреби в їх використанні, оскільки там наявні альтернативні джерела енергії, наприклад термальні води. Також це зумовлено широким використанням відновлюваних джерел енергії – гідроелектроенергії та лісових ресурсів, у той час як решта країн Європи продовжує використовувати викопні ресурси (власні чи імпортовані). Найгірший показник має Молдова – 95 %. Як видно з рис. 6, до першої групи належить одна країна – Ісландія, а до другої групи – Швеція. Склад

третьої групи охоплює 14 країн Європи, а четверта групи – 13 країн, у тому числі Україну. До п'ятої групи з найгіршими показниками входять: Білорусь, Боснія і Герцеговина, Греція, Молдова, Нідерланди, Польща та Росія. Дані щодо Андорри відсутні.

Показник середнього віку населення (рис. 7) ми зарахували до групи показників економічного виміру сталого розвитку, оскільки завдяки йому можна визначити працездатність населення та демографічний потенціал країни. Чим молодше населення, тим кращі перспективи країни.

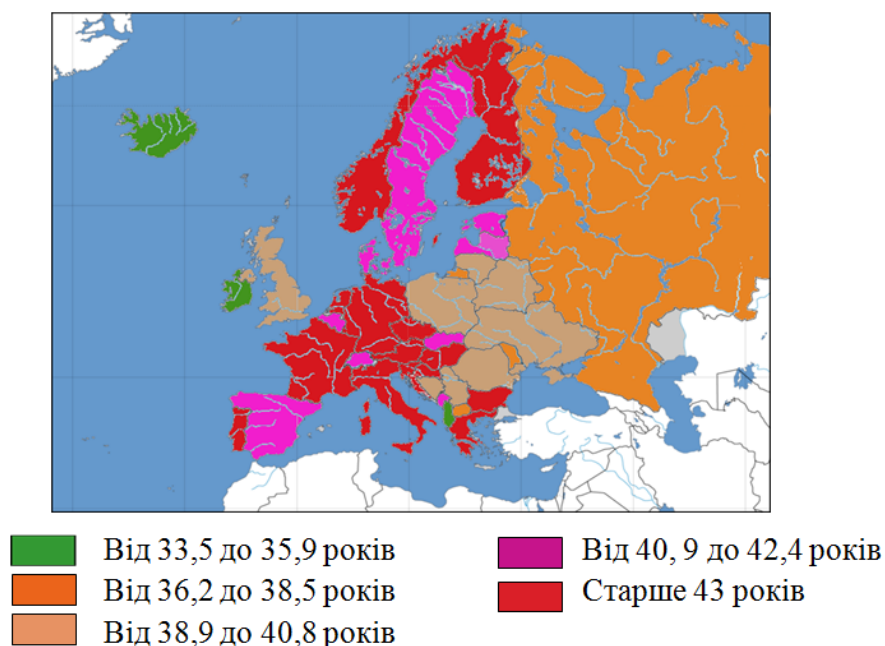

Рис. 7. Середній вік населення, 2015 (роки)

Наймолодше населення – в Албанії – 33,5 роки, а найстаріше – у Німеччині – 46,3 роки. Узагалі в усіх розвинених державах Європи спостерігається процес старіння нації, що пов'язано з розвитком медицини, зростанням очікуваної тривалості життя. З одного боку, це позитив, проте з іншого – це явище, яке в перспективі породжує чимало проблем (як економічних, так і соціальних). Американський демограф Ф. Ноутстейн вважає: «Проблема старіння – це зовсім не проблема, а лише песимістичний погляд на найбільший триумф людства» [3, с. 6],

На другому етапі дослідження країни Європи були розподілені на п'ять груп за рівнем розвитку кожного з дев'яти показників окремо. Залежно від значення показника кожна країна отримувала від одного (найвищий) до п'яти (найнижчий) балів. Потім розраховувалась ін-

тегральна оцінка як середній бал із дев'яти показників і визначалося місце в рейтингу.

На підставі аналізу вищенаведених дев'яти показників нами розроблено класифікацію суспільного розвитку держав Європи відповідно до реалізації концепції сталого, тобто збалансованого еколого-соціально-економічного розвитку. За середнім балом країни було розподілено на чотири групи й виявлено таке (країни наведені за рейтингом у спадному порядку):

1. Найбільш просунуті в напрямку сталого розвитку країни: Ісландія, Норвегія, Швеція, Люксембург, Андорра, Швейцарія. Усього перші шість країн із середнім значенням бала від 1,4 (Ісландія) до 2,4 (Швейцарія).

2. Країни, розвинені вище середнього рівня: Австрія, Словаччина, Фінляндія, Данія, Ірландія, Іспанія, Словенія, Німеччина, Угорщи-

на, Велика Британія, Латвія, Бельгія, Франція, Чорногорія. усього 14 держав із середнім значенням бала від 2,56 (Австрія) до 3,0 (Бельгія, Франція, Чорногорія).

3. Країни, розвинені нижче середнього рівня: Литва, Хорватія, Чехія, Греція, Польща, Португалія, Албанія, Естонія, Нідерланди, Білорусь, Румунія, Сербія. Усього 12 держав із се-

реднім значенням бала від 3,11 (Литва, Хорватія, Чехія) до 3,44 (Білорусь, Румунія, Сербія).

4. Країни, малорозвинені у вимірах сталого розвитку: Молдова, Україна, Італія, Боснія і Герцеговина, Македонія (колишня Республіка Югославія), Росія, Болгарія. Усього сім держав із середнім значенням бала від 3,56 (Молдова, Україна) до 4,11 (Болгарія) (рис. 8).

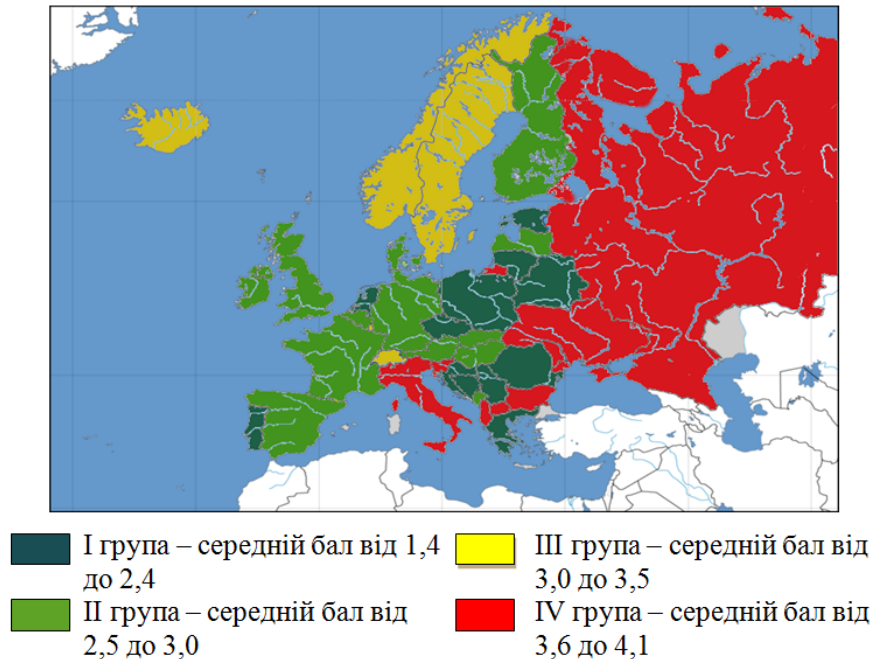

Рис. 8. Інтегральна оцінка країн Європи у вимірах сталого розвитку, 2015 рік

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Завдяки всебічному аналізу основних показників, які відображають екологічні, економічні та соціальні параметри суспільного розвитку, було виявлено, що країни Європи мають дуже різний рівень розвитку: найвищий – країни Бенілюксу, Північної Європи (Швеція, Фінляндія, Норвегія, Данія, Велика Британія) та Західної Європи (Німеччина та Франція). Найнижчий – країни Східної Європи (Україна, Росія, Молдова), а також країни Балканського півострова (Греція, Македонія, Албанія, Болгарія).

Отже, найбільше до реалізації концепції сталого розвитку наблизилась Ісландія, а найдаліше – Болгарія. Парадоксальним виявилось потрапляння Італії як економічно розвинутої країни та члена «Великої сімки» до групи малорозвинених країн у вимірах сталого розвитку.

Найменш чисельними виявились перша (найрозвиненіші) та остання (слаборозвинені у вимірах сталого розвитку) групи, які нараховують шість і сім країн Європи відповідно. Найбільш чисельна – група країн із рівнем досягнення сталого розвитку вище середнього (14 країн). Із групи пострадянських країн найбільш просунутою шляхом сталого розвитку є Латвія (вище середнього), потім ідуть Литва, Естонія, Білорусь (нижче середнього), до групи слаборозвинених і малорозвинених потрапили Молдова, Україна, Росія.

На прикладі країн Європи загалом спостерігається відповідність між рівнем економічного розвитку (за показником ВВП) та рештою показників сталого розвитку, хоча Італія є винятком. Проте в геопросторовому відношенні виявляється чітка тенденція до спаду показників сталого розвитку в напрямку з півночі на південь. Тобто, країни Північної Європи мають більш збалансований за екологічними й соці-

альними показниками економічний розвиток, ніж країни Південної Європи. У цьому контексті Італія не є винятком.

За інтегральною оцінкою індикаторів сталого розвитку Україна займає 34 місце в рейтингу із сорока проаналізованих країн Європи й належить до групи малорозвинених у реалізації концепції сталого розвитку країн.

Таким чином, на сучасному етапі України необхідно обрати шлях свого оптимального розвитку, який забезпечить необхідну ефективність соціально-економічної трансформації системи, належний рівень життя та екологічну безпеку, адже ключовою ідеєю концепції сталого розвитку є забезпечення високого рівня життя населення, що передбачає гармонійний розвиток економічної, екологічної й соціальної сфери. Саме тому перспективним є поширення даного дослідження на прикладах інших макрорегіонів світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Буркинський Б. В. Еколого-економічні основи регулювання природопольовання і розвитку / Б. В. Буркинський, В. М. Степанов, С. К. Харичков // ИПРЭИ НАН України. – Одеса : Феникс, 2005. – 575 с.
- Лісовський С. А. Економіко-географічні засади збалансованого розвитку України : автореф. дис... д-ра геогр. наук: 11.00.02 / С. А. Лісовський ; НАН України. Ін-т географії. – Київ, 2004. – 36 с.
- Населення України. Імперативи демографічного старіння : монографія / [С. Ю. Аксьонова, Б. О. Крімер, І. О. Курило та ін.]. – Київ : ВД «АДЕФ-Україна», 2014. – 288 с.
- Сталий розвиток регіонів України / за ред. М. З. Згуровського. – Київ : НТУУ «КПІ», 2009. – 197 с.
- Федунь Ю. Б. Політика сталого еколого-економічного розвитку України в умовах інтеграції до ЄС : автореф. дис... канд. економічних наук 08.00.02 / Ю. Б. Федунь ; Львівський національний університет ім. І. Франка. – Львів, 2011. – 22 с.
- Шуканов П. В. Глобальний цивілізаційний простір: науково-методологічні засади суспільно-географічного дослідження : монографія / П. В. Шуканов ; за наук. ред. проф. К. А. Немця. – Полтава : ПУЕТ, 2013. – 287 с.
- Human Development Index [Електронний ресурс] / United Nations: United Nations Development Programm. – Режим доступу: <https://data.undp.org/dataset/HDI-Indicators-by-Country-2015/nz26-sffk?> (дата звернення: 21.05.17). – Назва з екрана.
- Human development report [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://report.hdr.undp.org/> (дата звернення: 21.05.17). – Назва з екрана.
- International Energy Agency. World Energy Outlook 2010 [Електронний ресурс] // IEA/OECD. – 2010. – 73 р. – Режим доступу: http://www.worldenergyoutlook.org/media/weowebbsite/2010/WEO2010_es_english.pdf (дата звернення: 21.05.17). – Назва з екрана.
- World Bank Open Data [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/> (дата звернення: 21.05.17). – Назва з екрана.

REFERENCES

- Burkins'kij, B. V., Stepanov, V. M. & Harichkov, S. K. (2005). *Jekologo-jekonomicheskie osnovy regulirovanija prirodo-pol'zovanija i razvitija [Ecological and economic bases of regulation of nature management and development]*. Odessa : Feniks [in Russian].
- Lisov'skyi, S. A. (2004). *Ekonomiko-heohrafichni zasady zbalansovanoho rozvytku Ukrainy [Economic-geographical principles of balanced development of Ukraine]*. Kyiv : NAN Ukrainy. Instytutheohrafii [in Ukrainian].
- Aks'onova, S. Iu., Krimer, B. O., Kurylo, I. O. & Libanova, E. M. (2014). *Naselennia Ukrainy. Imperatyvy demohrafichnoho starinnia [The population of Ukraine. Imperatives of demographic aging]*. Kyiv : VD «ADEF-Ukraina» [in Ukrainian].

4. Zghurovs'kyi, M. Z. (2009). *Stalyi rozvytok rehioniv Ukrainy [Sustainable development of regions of Ukraine]*. Kyiv : NTUU «KPI» [in Ukrainian].
5. Fedun', Iu. B. (2011) *Polityka staloho ekoloho-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy v umovakh intehtratsii do YeS [The policy of sustainable ecological and economic development of Ukraine in conditions of integration into the EU]*. L'viv : L'vivs'kyi natsional'nyi universytet im. I. Franka [in Ukrainian].
6. Shukanov, P. V. (2013) *Hlobal'nyi tsyvilizatsiyni prostir: naukovo-metodolohichni zasady suspil'no-heohrafichnoho doslidzhennia [Global civilizational space: scientific and methodological principles of socio-geographical research]*. Poltava : PUET [in Ukrainian].
7. United Nations. Development Programm. Human Development Index. (2015). <https://data.undp.org/dataset/HDI-Indicators-by-Country-2015/nz26-sffk?> Retrieved from <https://data.undp.org/dataset/HDI-Indicators-by-Country-2015/nz26-sffk?> (accessed 21 May 2017).
8. Human development repost. (n.d.). <http://report.hdr.undp.org/>. Retrieved from <http://report.hdr.undp.org/> (accessed 21 May 2017).
9. International Energy Agency World Energy Outlook 2010 (2010). http://www.worldenergyoutlook.org/media/weowebiste/2010/WEO2010_es_english.pdf. Retrieved from http://www.worldenergyoutlook.org/media/weowebiste/2010/WEO2010_es_english.pdf (accessed 21 May 2017).
10. World Bank Open Data (2015). <https://data.worldbank.org/>. Retrieved from <https://data.worldbank.org/> (accessed 21 May 2017).

П. В. Шуканов, доктор географических наук, доцент (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»); **А. А. Шуканова**, кандидат педагогических наук, доцент; **Д. М. Гладир** (Полтавский национальный педагогический университет имени В. Г. Короленко). **Геопространственная дифференциация стран Европы в измерениях устойчивого развития.**

Аннотация. Цель статьи заключается в раскрытии геопространственных аспектов современного состояния реализации концепции устойчивого развития на примере стран Европы. **Методика исследования.** Решение поставленных в статье задач осуществлено с помощью таких методов исследования: теоретического анализа, синтеза и обобщения научной литературы для научной базы исследования проблемы устойчивого развития; статистического метода для характеристики статистических данных относительно индикаторов устойчивого развития стран Европы; картографического метода для поддержки исследования картами; метода балльных оценок, критериального анализа и ранжирования с использованием расчетов и инструментов программы Microsoft Excel. **Результаты.** Отобраны и проанализированы основные показатели, которые отражают экологические, экономические и социальные измерения устойчивого развития. **Практическая значимость результатов исследования.** Осуществлено группирование и ранжирование 40 стран Европы по показателям устойчивого развития.

Ключевые слова: устойчивое развитие, страны Европы, измерения устойчивого развития, геопространственные тенденции.

P. Shukanov, Dc. Geogr. Sci., Docent (Poltava University of Economics and Trade); **A. Shukanova**, Cand. Ped. Sci., Docent; **D. Gladir** (Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University). **Geographical differentiation of the European countries in terms of sustainable development.**

Annotation. Purpose. The geospatial aspects of the current implementation of the sustainable development concept based on the European countries are described in the article. **Methodology of research.** The objectives of the article implemented by using the following general and specific research methods: theoretical analysis and synthesis of scientific literature for the scientific basis of the problem of sustainable development studying; a statistical method for the characterization of sustainable development statistics indicators in Europe; cartographic method for supporting research of cartographs; ball grading, criteria analysis, and ranking, using calculations and Microsoft Excel Tools. **Findings.** The author has selected and analyzed the key indicators that reflect the environmental, economic and social dimensions of sustainable development. **Practical value.** Forty European countries are grouped and ranked in terms of the indicators of sustainable development.

Keywords: sustainable development, European countries, dimensions of sustainable development, geospatial trends.